

Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması Üzerine Bir Araştırma

A Study on the Adaptation of the Barriers to Forgiveness Scale into Turkish

Alaattin CİMİNLİ¹

Feridun KAYA²

Geliş Tarihi/Received	Kabul Tarihi/Accepted	Yayın Tarihi/Published	Tür/ Type
10.10.2022	20.09.2023	20.10.2023	Araştırma Makalesi/Research Article

Atıf/Citation: Ciminli, A. ve Kaya, F. (2023). Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması üzerine bir araştırma. *Journal of Psychometric Research*, 1(1), 41-54.

Özet

Bu araştırmanın amacı, Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin üniversite öğrencileri üzerinde geçerlik ve güvenilirliğini belirlemektir. Bu araştırmanın katılımcılarını, 2021 – 2022 eğitim öğretim yılında Atatürk Üniversitesi'nin çeşitli fakültelerinde eğitim gören yaşları 19 ile 41 arasında değişen (Ort = 23.07, ss = 4.67) 284 kadın (%65) ve 154 erkek (%35) olmak üzere toplam 438 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Affediciliğin Engelleri Ölçeği, Heartland Affetme Ölçeği ve Affetme Esnekliği Ölçeği kullanılmıştır. Gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin iki faktörlü yapısı Türk kültürüne mensup bireyler üzerinde doğrulanmıştır. Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin ölçüt geçerliğini değerlendirmek amacıyla, affetme engelleri ve başkalarını affetme ve affetme esneklikleri arasındaki ilişkiler korelasyon analizi ile incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, affetme engelleri (eylemsel) ve başkalarını affetme ile affetme esneklikleri arasında negatif ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Ayrıca affetme engelleri (tepkisel) ile başkalarını affetme ve affetme esnekliği arasında negatif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkilerin olduğunu ortaya çıkarmıştır. Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin güvenilirlik çalışması kapsamında iç tutarlılık katsayı değeri incelenmiştir. İki alt ölçeğin iç tutarlılık güvenilirlikleri, eylemsel ve tepkisel alt ölçekleri için sırasıyla .79 ve .84 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular ışığında, Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin bireylerin affediciliğin engellerini ölçmede yararlanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Anahtar Kelimeler: Affediciliğin engelleri, geçerlilik, güvenilirlik

¹Dr. Öğr. Üyesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Türkiye, alaattinciminli24@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-0684-0601

²Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Türkiye, feridun.kaya@atauni.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-9549-6691

Abstract

Purpose of this study is to test the validity and reliability of Barriers to Forgiveness Scale on university students. Participants of this research consist of a total number of 438 university students, 284 females (65%) and 154 males (35%), who are studying in several faculties of Atatürk University in the academic year 2021 – 2022. The ages of the participants ranged between 19 and 41 (mean = 23.07, SD = 4.67). As the means of data collection, we employed the Personal Information Form, the Barriers to Forgiveness Scale, the Heartland Forgiveness Scale (forgiveness of others subscale), and the Forgiveness Flexibility Scale. According to result of the conducted confirmative factor analysis, the two-factored structure of the scale was confirmed on the individuals of Turkish culture. To evaluate the study of criterion-based validity of the Barriers to Forgiveness Scale, forgiveness barriers and forgiveness of others and their forgiveness flexibility, were examined through correlation analysis. Obtained results of the research showed that there are negative and statistically meaningful correlations between forgiveness barriers (active) and forgiveness of others and their forgiveness flexibility. Also, it showed that there is a negative and statistically significant relationship between forgiveness barriers (reactive) and forgiveness of others and forgiveness flexibility. Within the scope of reliability study of the Barriers to Forgiveness Scale, interior consistency coefficient value was investigated. The internal consistency reliabilities for the two subscales were .79 and .84 for the active and reactive barrier scales, respectively. In the light of the obtained findings, we can say that the Barriers to Forgiveness Scale is a valid and reliable measuring tool that can be used in measuring the barriers to forgiveness of individuals.

Keywords: Barriers to forgiveness, validity, reliability

Giriş

Affedicilik kavramı uzun yıllar boyunca felsefe ve din alanında araştırmalara konu olmuş, psikolojide ise bu kavramla ilgili çalışmalar çeyrek asırdan beri yaygınlık kazanmıştır (Ayten, 2009). Türkiye’de ortaya konan araştırmalar incelendiğinde çoğunlukla “forgiveness” terimi affedicilik (Aydın, 2017; Ayten, 2009; Toprak, 2013) olarak kullanılırken bazı araştırmalarda ise bağışlama (Kara, 2009) olarak tercüme edilmiştir. Duyuşsal, bilişsel ve davranışsal bileşenlerinin yanı sıra affediciliğin kişiler arası boyutunun da var olması, araştırmacıların üzerinde uzlaşabileceği bir tanımının yapılabilmesini zorlaştırmaktadır. Yine de araştırmacılar affediciliğin belirli boyutlarını ön plana çıkararak bu kavramı tanımlamaya çalışmışlardır. McCullough ve diğerleri (2000) *affediciliği*; yıkıcı bir durum karşısında insanda oluşan öfke, kin ve nefret gibi duyguların sevgi ve şefkat gibi olumlu duygulara dönüştürülmesi olarak tanımlamıştır. Ayten (2009) ise *affetmeyi*; kişinin kendisini inciten kişiye karşı güvenme, darılma ve öç alma gibi olumsuz davranma durumundan vazgeçme isteği olarak ifade etmiştir. Tanımlar incelendiğinde affetme kavramının benzer kavramlardan farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu bağlamda bireyin kızgınlık duygularının zamana bağlı olarak geçmesi, kişinin kendisine yapılan davranışı unutması, kişinin incindiğini algılama noktasındaki isteksizliği *affetme* olarak nitelendirilmemektedir. Çünkü affetme kavramı incitici bir durumun pozitif değerler katılarak anımsanmasını ifade etmektedir (Freedman ve Enright, 1996).

Araştırmacılar affediciliği genellikle sosyal-bilişsel, ilişkisel ve eğilimsel bakış açısıyla değerlendirmektedirler (Fehr vd., 2010). Ancak bu yaklaşımlar kişinin neden affedemediğini açıklama noktasında yetersiz kalmaktadır (Pearce vd., 2018). Nitekim yaşanan bir durum karşısında mağdur olan kişi kendisini korumak ve eski psikolojik gücüne yeniden kavuşmak için affetmeyi erteleyebileceği gibi (Williamson vd., 2014), suçlu üzerinde ahlaki bir etki oluşturmak için de affetmeyi reddedebilmektedir (Raj ve Wiltermuth, 2016). Bireyin diğer bir kişiyi affedememesi üzerinde etkili olan faktörler incelendiğinde bunların eylemsel ve tepkisel engeller olmak üzere iki başlık altında toplandığı görülmektedir. Buna göre eylemsel engeller; kişinin kendini kimlik ve güç tehditlerinden korumak için affetmeyi reddetmesi, tepkisel engeller ise suçun çok incitici ve ahlaki olarak iğrenç olması nedeniyle affetmeme durumu olarak nitelendirilmiştir (Pearce vd., 2018). Kişinin affetmesi önündeki engellerle davranışın tekrarlanma olasılığı (eylemsel engeller) ve davranışın kişi üzerinde bırakmış olduğu etki (tepkisel engeller) arasında yakın bir ilişki söz konusudur. Bu yönüyle eylemsel engeller; mağdurun gelecekte oluşabilecek zararlara karşı kendini korumaya almasını ve kimliğine daha fazla zarar gelmesini önlemesini ifade etmektedir. Burada mağdur eğer affederse benzer davranışlarla yine karşılaşacağını düşünmektedir ve bu nedenle affetmeyi reddetmektedir (Strelan ve Van Prooijen, 2016). Bu açıdan bakıldığında eylemsel engeller ileriye dönük bir nitelik taşımaktadır. Tepkisel engeller ise davranışın

niteliği ile ilgilidir. Burada mağdura yapılan davranış çok inciticidir ve aradaki güven ilişkisi zedelenmiştir. Mağdurlar suçlulara karşı daha fazla öfke ve tikslenme duygusu yaşamaktadır (Rozin vd., 1999). Bu yönüyle tepkisel engeller geriye dönük bir nitelik taşımaktadır. Sonuç olarak her iki engel türü de bozulan ilişkilerin düzeltilmesinde (McCullough, 2008) ve bireyin iyi oluşunun artırılmasında (Wade vd., 2014) oldukça etkili olan affedicilik seviyesinin düşmesine neden olmaktadır.

Affediciliğe ilişkin kuramsal yaklaşımlar incelendiğinde birbirinden farklı bakış açılarının var olduğu görülmektedir. Psikodinamik yaklaşıma göre affedicilik; saldırganlık ve öfke içeren davranış kalıplarından uzaklaşarak merhamet ve iyilik duygularını fazlaca yaşamayı ifade etmektedir. Bu yaklaşıma göre affediciliği ortaya çıkaran gizil güç bireyin sahip olduğu sevmeye ve bağlanma duygularıdır. Affeden kişi haksızlığa uğradığı durumlarda saldırganlık davranışları göstermenin yerine sevgi dolu ve olumlu davranışlar sergilemektedir (Scobie ve Scobie, 1998). Affetmeyi sağlıklı bir yaşamın gerekliliği olarak gören ve sürekli olarak teşvik edilmesi gerektiği savunan bağışlama terapisi yaklaşımı ise affetmenin öğrenilebilen bir beceri olduğunu, depresyon ve kaygının azaltılmasında oldukça etkili bir yöntem olduğunu savunmaktadır (Lin vd., 2004). Buna karşın affetmeyi bir zayıflık belirtisi olarak değerlendiren yaklaşımlar da mevcuttur. Nietzsche'ye (2004) göre affetme, kendi hakkını savunamayan, güçsüz bireylerin kullandığı bir yöntem olarak görülmektedir.

Ülkemizde şiddet olaylarının ve kavgaların sürekli olarak artmasının sosyolojik ve psikolojik açıdan birçok nedeni bulunmaktadır. Bireylerin haksızlığa uğradıklarında ilk olarak saldırganlığa başvurması ve affetmenin bir seçenek olarak kullanılmaması da psikolojik açıdan bu tür durumların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Mevcut araştırmalar incelendiğinde affedici bireylerin daha az depresyon ve öfke yaşadığı (Lee, 2011) fiziksel sağlıklarının daha iyi olduğu (Toussaint vd., 2001), günlük ilaç alma sayılarının nispeten daha az olduğu (Lawler vd., 2003) tespit edilmiştir. Bunun aksine affetmeyen bireylerin karşısındaki kişiye düşmanca hisler beslemesi nedeniyle stresli bir yaşam sürdüğü ve bu durumun fiziksel sağlıklarını olumsuz etkilediği ifade edilmektedir (Witvliet vd., 2001). Bireyin bu tür olumsuz yaşantılar geçirmesine neden affedememe durumunun oluşmasının birçok nedeni bulunmaktadır. Ancak bunların bilimsel bir bakış açısıyla sistemli hale getirilmesi, affediciliği daha müdahale edilebilir bir kavram haline getirebilme açısından oldukça önemli görülmektedir. Bu nedenle affediciliğin engellerinin belirlenmesine yönelik çalışmalar bu açıdan alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Affediciliğin; kendini affetme, başkası tarafından affedilme, başkaları adına affetme gibi birçok yönünün araştırılmaya ihtiyaç duyulması, araştırmacıları bu alanda çalışmaya sevk etmektedir. Bu nedenle affedicilik kavramı gerek yurt dışında gerek Türkiye'de araştırmalara konu olmaktadır (Aydın, 2017). Alanyazın incelendiğinde affedicilik kavramıyla ilgili Türkiye'de ve yurt dışında birçok ölçme aracının geliştirildiği görülmektedir (Asıcı ve Karaca, 2018; Carlisle vd., 2012; Ersanlı ve

Batık, 2015; Fincham vd., 2004; Griffin vd., 2018; Kaya, 2019; McCullough vd., 2000; Pearce vd., 2018; Thompson vd., 2005). Ayrıca Türk kültürüne uyarlanan affedicilik ölçekleri de (Bugay ve Demir, 2010; Çoklar ve Dönmez, 2015; Erkan, 2015; Havare ve Gizir, 2020; Kepenekçi ve Nayir, 2015; Sarıçam ve Akın, 2013) affediciliğin farklı boyutlarını ele almışlardır. Geliştirilen ve uyarlanan ölçme araçlarının affediciliği ölçüm şekli incelendiğinde kişinin kendini ve diğerlerini affetmesine odaklanan bir yaklaşım içerisinde oldukları görülmektedir. Fakat kişinin affetmesini engelleyen faktörleri belirlemeye yönelik Türk kültürüne uyarlanan bir ölçme aracına henüz rastlanmamıştır.

Pearce ve diğerleri (2018) tarafından geliştirilen Affediciliğin Engelleri Ölçeği alanyazında var olan ölçme araçlarından farklı olarak kişinin affedememesinin nedenlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın amacı Pearce ve diğerlerinin (2018) geliştirdiği ve 20 maddeden oluşan Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin Türk kültürüne uyarlanmasının ve ölçeğin güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarının yapılmasıdır.

Yöntem

Araştırma Grubu

Araştırmanın katılımcılarını, 2021–2022 eğitim öğretim yılında Atatürk Üniversitesi'nin çeşitli fakültelerinde eğitim gören 284'ü kadın (%64.8), 154'ü erkek (%35.2) toplam 438 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcıların yaşları 19 ile 41 (Ort = 23.07, ss = 4.67) arasında bulunmuştur. Katılımcıların 115'i birinci sınıf (%26.3), 143'ü ikinci sınıf (%32.6), 112'si üçüncü sınıf (%25.6) ve 68'i ise dördüncü sınıf (%15.5) öğrencilerinden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacıların hazırlamış olduğu kişisel bilgi formu araştırmaya katılan kişilerin yaş ve sınıf seviyelerini belirlemeye yönelik maddelerden oluşmaktadır.

Affediciliğin Engelleri Ölçeği

Pearce ve diğerleri (2018) tarafından kişinin affetmemesine neden olan engelleri belirlemek amacıyla geliştirilen ölçek, eylemsel ve tepkisel engeller olmak üzere iki faktörden oluşmaktadır. Eylemsel engeller; kişinin kendini kimlik ve güç tehditlerinden korumak için affetmeyi reddetmesi, tepkisel engeller ise suçun çok incitici ve ahlaki olarak iğrenç olması nedeniyle affetmeme durumu olarak tanımlanmıştır. Beşli likert tipi olan ölçek 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten elde edilen düşük puanlar affetme engellerinin az olduğunu, yüksek puanlar ise affetme engellerinin fazlalığını ifade etmektedir. Ölçek maddeleri 1 = *kesinlikle katılmıyorum*, 5 = *kesinlikle katılıyorum* şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçeğin güvenilirlik analizleri incelendiğinde, iç tutarlık katsayısı eylemsel engeller boyutu

için $\alpha = .89$ ve tepkisel engeller boyutu için ise $\alpha = .86$ olarak tespit edilmiştir (Pearce vd., 2018).

Affetme Esnekliği Ölçeği

Çolak (2014) tarafından geliştirilen ve 15 maddeden oluşan ölçek 15-75 puanları arasında değer almaktadır. Ölçekteki düşük puanlar affetme esnekliğindeki yetersizliği, yüksek puanlar ise affetme esnekliğindeki yeterliliğini göstermektedir. Ölçek beşli likert tipine göre hazırlanmış ve üç alt boyuta sahiptir. Ölçek maddeleri 1 = *kesinlikle katılmıyorum*, 5 = *kesinlikle katılıyorum* şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçeğin bütününe ilişkin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .83, ölçeğin alt boyutlarından “tanıma” için .76, “içselleştirme” için .70, “uygulama” için .70 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .76 olarak hesaplanmıştır.

Heartland Affetme Ölçeği

Türkçe uyarlamasını Bugay ve Demir’in (2010) yaptığı, Thompson ve diğerleri’nin (2005) geliştirdiği ölçek üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar “kendini affetme”, “başkalarını affetme” ve “durumları affetme”dir. 18 maddeden oluşan ve yedili likert tipine göre hazırlanan ölçeğin bütününe ilişkin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .80 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin alt boyutlarından kendini affetme .71, başkalarını affetme .82 ve durumları affetme .79 olarak iç tutarlık katsayıları belirlenmiştir. Bu araştırmada sadece diğerlerini affetme boyutu kullanılmış ve bu boyutun Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .84 çıkmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, 2021/2022 eğitim öğretim yılında Atatürk Üniversitesi’nin çeşitli fakültelerinin 1. 2. 3. ve 4. sınıflarında eğitim gören toplam 438 üniversite öğrencisine Kişisel Bilgi Formu, Affediciliğin Engelleri Ölçeği, Affetme Esnekliği Ölçeği ve Heartland Affetme Ölçeği uygulanarak elde edilmiştir.

İşlem

Affediciliğin Engelleri Ölçeği’nin Türk kültürüne uyarlanmasına ölçeğin geliştiricisi Heater Pearce’den izin alınarak başlanmıştır. Ardından bilimsel çalışmaların gerçekleştirilebilmesi için üniversitenin etik kurulundan 08.03.2022 karar tarihli ve 2022/67 karar sayısıyla etik kurul izni alınmıştır. Ölçeğin orijinal formunun çevirisi, her iki dili de bilen dört dil uzmanı tarafından yapılmıştır. Dil uzmanlarından gelen çeviriler değerlendirilmiş ve tek form haline getirilmiştir. Uzman değerlendirme formu hazırlandıktan sonra ölçeğin orijinal (İngilizce) ve Türkçe formu bu alanda çalışmalar yapan dokuz akademisyene gönderilmiş ve uzman görüşü alınmıştır. Hazırlanan ölçek ölçüt bağlantılı geçerlik çalışması için hazırlanan formlarla birlikte çevirim içi olarak gönüllü katılımcılara uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Türkçeye uyarlanan Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin üniversite öğrencileri üzerindeki kuramsal yapısının doğrulanması için Doğrulayıcı Faktör Analizinden (DFA) faydalanılmıştır. Ölçeğin ölçüt bağlantılı geçerliğinin belirlenmesinde başkalarını affetme düzeyleri ve affetme esneklik düzeyleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla korelasyonlar hesaplanmıştır. Bu çalışmaların yanı sıra ölçeğin güvenilirliğinin tespit edilebilmesi için iç tutarlık katsayısı ve iki yarı güvenilirliği incelenmiştir. Analiz işlemleri SPSS 21.00 ve JASP 0.16.3 programları kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Araştırma bulguları analize tabi tutulmadan önce veri seti incelenmiştir. Bu aşamada, ilk olarak veri setindeki uç değerler belirlenmeye çalışılmıştır. Veri setinde uç değerlere rastlanmadığı için normallik analizine geçilmiştir. İlgili analizler için çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Nitekim çarpıklık değerlerinin -1.18 ile 0.85 arasında, basıklık değerlerinin ise -0.53 ile 2.93 arasında olduğu görülmüştür. Normallik için çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ile 2 arasında olması (George ve Mallery, 2019) nedeniyle verilerin normal dağılım sergilediği görülmüştür. Daha sonra Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasına ilişkin analizler yürütülmüştür.

Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin Geçerlik Çalışmaları

Yapı Geçerliği

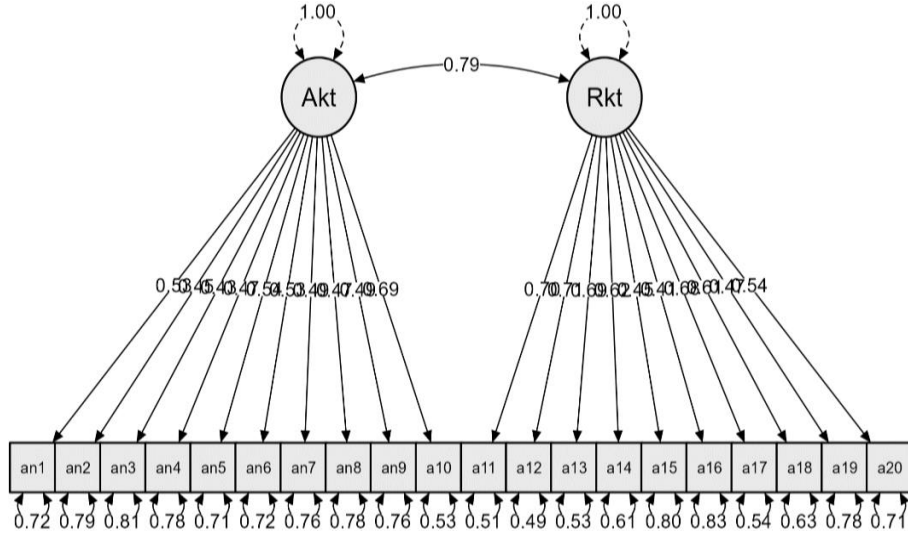
Faktör analizi yöntemlerinden biri olan DFA, örtük değişkenler ile ilgili kuramların belirlenmesine yönelik bir tekniktir (Tabachnick ve Fidell, 2014). Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin DFA sonucunda öncelikle standartlaştırılmış regresyon katsayılarının anlamlılığı incelenmiştir. Tablo 1'de görüldüğü gibi faktör yük değerlerinin .41 ile .71 arasında değiştiği ve faktör yük değerlerinin kabul edilen .32 değerinden yüksek olduğu görülmüştür (Tabachnick ve Fidell, 2014). Test edilen modelin veriyle ne ölçüde örtüştüğünü değerlendirmek amacıyla çoklu uyum indekslerinden yararlanılmıştır. Bu doğrultuda, CFI ve NFI için $> .90$, ve RMSEA ve SRMR için $< .08$ ölçüt olarak kabul edilmiştir (Bayram, 2016; Hu ve Bentler, 1999; Kline, 2016). Buna ek olarak RMSEA indeksi için ise .05'in altındaki sonuçların iyi düzeyde uyumu, .05 ile .08 arasındaki sonuçların kabul edilebilir uyumu ve .10 üzerindeki sonuçların verileriyle uyumsuz bir modele işaret ettiği bildirilmektedir (Brown, 2015). Bu anlamda modelin doğrulanma durumunu tespit etmek için uyum iyiliği indeksleri incelenmiş ve verilerin uyum iyiliği indekslerinin kabul edilebilir düzeyde çıktığı belirlenmiştir ($\chi^2 = 244.14$, $\chi^2/sd = 3.30$, NFI = .92, CFI = .94, RMSEA = .080 ve SRMR = .052).

Ölçek maddelerine ait z değerleri incelendiğinde bu değerlerin 16.83 ile 27.13 arasında olduğu ve hesaplanan z değerlerinin tüm maddeler için anlamlı oldukları görülmüştür. Sonuç olarak, tüm bu bulgular Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin iki boyutlu yapısına yönelik belirlenen modelin evrende doğrulandığını göstermektedir. Diğer bir ifade ile 20 maddeli Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin Türk kültüründe uygulanabilir olduğu ifade edilebilir. Elde edilen sonuçlar Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1*Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin Faktör Yük Değerleri*

Faktör	M	B	SE	z	p	%95 Güven Aralığı		λ	R^2
						Düşük	Yüksek		
Eylemsel	aen1	.52	0.02	21.27	<.001	.47	.57	.53	.28
	aen2	.47	0.03	17.88	<.001	.41	.52	.45	.21
	aen3	.34	0.02	16.37	<.001	.30	.38	.43	.19
	aen4	.50	0.03	19.54	<.001	.45	.55	.47	.23
	aen5	.58	0.03	21.25	<.001	.52	.63	.54	.29
	aen6	.53	0.03	20.68	<.001	.48	.58	.53	.28
	aen7	.46	0.03	17.77	<.001	.41	.51	.49	.24
	aen8	.46	0.03	17.34	<.001	.41	.51	.47	.23
	aen9	.51	0.03	18.64	<.001	.46	.56	.49	.24
	aen10	.71	0.03	25.66	<.001	.66	.77	.69	.47
Tepkisel	aen11	.64	0.02	26.30	<.001	.59	.69	.70	.49
	aen12	.63	0.02	27.13	<.001	.59	.68	.71	.51
	aen13	.64	0.03	26.22	<.001	.60	.69	.69	.48
	aen14	.56	0.02	23.49	<.001	.51	.61	.62	.39
	aen15	.33	0.02	16.79	<.001	.29	.37	.45	.20
	aen16	.39	0.02	16.83	<.001	.34	.43	.41	.17
	aen17	.60	0.02	25.74	<.001	.56	.65	.68	.46
	aen18	.57	0.03	23.30	<.001	.53	.62	.61	.37
	aen19	.35	0.02	17.20	<.001	.31	.39	.47	.22
	aen20	.51	0.02	21.62	<.001	.46	.55	.54	.29

Tablo 1'de yer aldığı üzere, standartlaştırılmış faktör yük değerlerinin ve ölçme modelindeki gözlenen değişkenlerin temsil ettikleri gizil değişkeni açıklama varyanslarının da oldukça yüksek ($R^2= .17$ ile $.51$ arasında) oldukları görülmektedir. DFA sonucundaki elde edilen değerler Şekil 1'deki yol diyagramında gösterilmiştir.

Şekil 1**DFA Sonuçları****Ölçüt Bağımlı Geçerlik**

Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin ölçüt-bağımlı geçerlik çalışması bireylerin Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin alt boyutları ile diğerlerini affetme ve affetme esneklikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi ile değerlendirilmiştir. Elde edilen veri seti incelendiğinde çarpıklık değerlerinin -0.70 ile -0.19 arasında, basıklık değerlerinin ise 0.82 ile 1.64 arasında olduğu ve normal dağılım sergilediği gözlenmiştir. Daha sonra yürütülen korelasyon analizi sonucunda affetme engelleri (eylemsel) ve başkalarını affetme ($r = -.37, p < .001$) ile affetme esneklikleri ($r = -.23, p < .001$) arasında negatif ve istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür. Ayrıca affetme engelleri (tepkisel) ile başkalarını affetme ($r = -.34, p < .001$) ve affetme esnekliği ($r = -.15, p < .001$) arasında da negatif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı ilişkilerin olduğu belirlenmiştir.

Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin Güvenirlik Çalışması

Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin iç tutarlık ve iki yarı güvenirlikleri test edilmiştir. Yürütülen analizlerden elde edilen sonuçlara göre Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin iki alt boyutunun iç tutarlık güvenirlikleri, eylemsel ve tepkisel engeller boyutları için sırasıyla $.79$ ve $.84$ olarak hesaplanmıştır. Ayrıca iki boyutun iki yarı güvenirlik değeri eylemsel ve tepkisel engeller alt boyutları için sırasıyla $.77$ ve $.79$ olarak bulunmuştur. Alanyazında iç tutarlık güvenirlik katsayılarının $.70$ ve yukarıdaki sonuçların yeterli olduğu belirtildiğinden (Hair vd., 2016; Kalaycı, 2009) elde edilen katsayılar uygulama yapılan grup için sonuçların güvenilir olduğunu göstermiştir. Bu kriterler göz önüne alındığında, bulguların ölçeğin tatmin edici düzeyde güvenirliliğe sahip olduğunu gösterdiği söylenebilir.

Tartışma

Bu çalışmanın amacı Pearce ve diğerlerinin (2018) yetişkin bireyler üzerinde geliştirdiği Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin Türk kültüründe bulunan üniversite öğrencileri üzerinde geçerlik ve güvenilirliğinin test edilmesidir. Bu bağlamda elde edilen DFA bulguları, ölçeğin orijinal formunda ortaya konan iki faktörlü, 20 maddeli yapının Türk üniversite öğrencilerinden oluşan örneklem üzerinde de doğrulandığını ortaya koyar niteliktedir. DFA sonunda uyum indekslerinin iyi düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2014). Ölçeğin eylemsel boyutunda bulunan maddelerinin faktör yük değerleri .43 ile .69 arasında, tepkisel boyutunda bulunan maddelerinin faktör yük değerlerinin .41 ile .71 arasında oldukları belirlenmiştir. Ölçeğin geliştirilme çalışmasının AFA bulguları incelendiğinde eylemsel engeller boyutunda bulunan maddelerinin faktör yük değerleri .68 ile .84 arasında, tepkisel engeller boyutunda bulunan maddelerin faktör yük değerlerinin ise .37 ile .82 arasında oldukları görülmüştür. Ölçek geliştirme çalışmasının DFA bulguları incelendiğinde eylemsel engeller boyutunda bulunan maddelerinin faktör yük değerleri .48 ile .77 arasında, tepkisel engeller boyutunda bulunan maddelerin faktör yük değerlerinin ise .32 ile .83 arasında oldukları görülmüştür (Pearce vd., 2018). Yapılan yapı geçerliği sonuçlarının hem ölçek geliştirme çalışmasının AFA bulguları ile hem de DFA bulguları ile oldukça benzer olduğu gözlenmiştir.

Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin güvenilirlik çalışmaları kapsamında iç tutarlık ve iki yarı güvenilirlik değerleri rapor edilmiştir. İç tutarlılık katsayısı eylemsel engeller boyutun için $\alpha = .79$ ve tepkisel engeller boyutu için $\alpha = .84$ olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin iki yarı test korelasyonu incelendiğinde ise eylemsel engeller boyutu için ($r = .77$) ve tepkisel engeller boyutu için ($r = .79$) olarak bulunmuştur. Ölçeğin geliştirilme çalışmasının güvenilirlik analizleri bulguları incelendiğinde, iç tutarlık katsayısı eylemsel engeller boyutu için $\alpha = .89$ ve tepkisel engeller boyutunun $\alpha = .86$ olduğu tespit edilmiştir (Pearce vd., 2018). Yapılan güvenilirlik analizi sonuçlarının, ölçek geliştirme çalışmasının sonucu ile oldukça benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin ölçüt geçerlik çalışması kapsamında elde edilen sonuçlar incelendiğinde hem eylemsel engeller hem de tepkisel engeller ile diğerlerini affetme ve affetme esnekliği arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Pearce ve diğerleri (2018) tarafından yürütülen çalışmada, affediciliğin tepkisel engelleri ile affetme arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Diğer taraftan hem eylemsel affetme engelleri hem de tepkisel affetme engelleri ile suça ilişkin kişilerarası motivasyonlardan yardımseverlik motivasyonu arasında negatif yönde, suça ilişkin kişilerarası motivasyonlardan intikam alma motivasyonu ve kaçınma motivasyonu ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Yapılan çalışma sonucunda ölçüt bağıntılı geçerlik bulgularının, ölçek geliştirme çalışmasının sonucu ile oldukça benzer oldukları görülmüştür.

Affetmenin eylemsel engellerinin kişinin kendini kimlik ve güç tehditlerinden korumak için affetmeyi reddetmesini; tepkisel engellerinin ise suçun çok incitici ve ahlaki olarak iğrenç olması nedeniyle affetmeme durumu olarak nitelendirildiği bilinmektedir. Bu noktada bireylerin affetme engel düzeylerinde görülen artış ile bireylerin affetme esnekliği ve diğerleri affetme eğilimleri arasında negatif yönde ilişkilerin olmasının kuramsal olarak da tutarlılık gösterdiği söylenebilir.

Sınırlılıklar ve Öneriler

Bu araştırma Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin tatmin edici düzeyde güvenilir ve geçerli olduğunun altını çizen sonuçlarıyla birlikte bazı sınırlılıklara da sahiptir. Bu araştırmanın örneklem grubu, araştırmaya katılan 438 üniversite öğrencisi ile sınırlı kalmıştır. İlerleyen dönemlerde ergenlerin, evli bireylerin veya yaşlı bireylerin katılım gösterdiği çalışmalarla Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin psikometrik ölçümleri test edilebilir. Ayrıca bu çalışma, Türk üniversite öğrencilerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin psikometrik ölçümleri farklı ülkelerden öğrenciler üzerinde gerçekleştirilebilir ve bu çalışmanın sunduğu bulgularla karşılaştırması yapılabilir. Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin farklı kültürlere adaptasyonu ile farklı ülkelerden öğrencilerin affediciliğin engellerini ele alan uluslararası çalışmalara zemin hazırlanabilir.

Sonuç

Bu çalışma Pearce ve diğerlerinin (2018) geliştirdiği Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin Türk kültüründe geçerlik ve güvenilirliğinin test edilmesini amaçlamaktadır. Ölçeğin uyum indekslerinin belirlenmesi amacıyla yapılan DFA sonucunda indekslerin iyi düzeyde olduğu saptanmıştır. Affediciliğin Engelleri Ölçeği'nin güvenilirlik düzeyini belirlemeye yönelik gerçekleştirilen çalışmalarda ise iki yarı güvenilirlik değerleri ve Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları raporlanmıştır. Gerçekleştirilen güvenilirlik analizleri sonucunda ölçeğin geliştirilme aşamasındaki sonuçlar ile benzer sonuçlar elde edilmiştir. Ölçek uyarlama çalışmalarında önemli bir yere sahip olan ölçüt geçerliği çalışmalarında ise Heartland Affetme Ölçeği ve Affetme Esnekliği ölçekleri kullanılmış ve elde edilen sonuçlar ışığında uyarlanan ölçeğin diğer benzer ölçeklerle tutarlı sonuçlar verdiği ortaya konulmuştur.

Kaynakça

- Asıcı, E. ve Karaca, R. (2018). Ergenler için Affetme Ölçeği (EAÖ): Bir ölçek geliştirme çalışması. *Electronic Turkish Studies-Educational Sciences*, 13(11), 205-228. <http://doi.org/10.7827/TurkishStudies.13144>
- Aydın, F. T. (2017). Pozitif bir karakter gücü olarak affedicilik (Forgiveness as a positive character strength). *The Journal of Happiness ve Well-Being*, 5(1), 1-22.
- Ayten, A. (2009). Affedicilik ve din: Affetme eğilimi ve dindarlıkla ilişkisi üzerine ampirik bir araştırma. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 37(2), 111-128.
- Bayram, N. (2016). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş: AMOS uygulamaları*. Ezgi Kitabevi.
- Brown, T. A. (2015). *Confirmatory factor analysis for applied research*. The Guilford Press.
- Bugay, A. ve Demir, A. (2010). A Turkish version of Heartland Forgiveness Scale. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5(2), 1927-1931. <http://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.07.390>
- Carlisle, R. D., Tsang, J., Ahmad, N. Y., Worthington, E. L., Jr., Witvliet, C. V. O. ve Wade, N. G. (2012). Do actions speak louder than words? Differential effects of restitution and apology on behavioral and self-reported forgiveness. *Journal of Positive Psychology*, 7(4), 294-305. <https://doi.org/10.1080/17439760.2012.690444>
- Çoklar, I. ve Dönmez, A. (2015). Bağışlama İstekliliği Ölçeği'nin uyarlama, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 60-73.
- Çolak, T. S. (2014). *Affetme esnekliği kazandırmada logoterapi yönelimli grupla psikolojik danışmanın etkililiği* (Tez No. 363448). [Doktora tezi, Sakarya Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Erkan, Z. (2015). Adaptation of the Marital Offence-Specific Forgiveness Scale for use in a Turkish cultural context. *Social Behavior and Personality*, 43(7), 1057-1070. <http://dx.doi.org/10.2224/sbp.2015.43.7.1057>
- Ersanlı, K. ve Batık, M. V. (2015). Development of the Forgiveness Scale: A study of reliability and validity. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(7), 19-32.
- Fehr, R., Gelfand, M. J. ve Nag, M. (2010). The road to forgiveness: A meta-analytic synthesis of its situational and dispositional correlates. *Psychological Bulletin*, 136, 894-914.
- Fincham, F. D., Beach, S. R. ve Davila, J. (2004). Forgiveness and conflict resolution in marriage. *Journal of Family Psychology*, 18(1), 72-81. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.18.1.72>
- Freedman, S. R. ve Enright, R. D. (1996). Forgiveness as an intervention goal with incest survivors. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 64(5), 983-992.

- George, D. ve Mallery, P. (2019). *IBM SPSS statistics 25 step by step: A simple guide and reference* (15th ed.). Routledge.
- Griffin, B. J., Worthington, E. L., Jr., Davis, D. E., Hook, J. N. ve Maguen, S. (2018). Development of the Self-Forgiveness Dual-Process Scale. *Journal of Counseling Psychology*, 65(6), 715-726. <https://doi.org/10.1037/cou0000293>
- Hair Jr, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. ve Sarstedt, M. (2016). *A primer on partial least squares structural equation modeling* (PLS-SEM, 2nd ed.). Sage Publications.
- Havare, A. Ö. ve Gizir, C. A. (2020). Başkalarını Affetme Ölçeği ve Kendini Affetme Ölçeği'ni Türkçe'ye uyarlama çalışmaları. *HAYEF: Journal of Education*, 17(2), 150-175.
- Hu, L. T. ve Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- Kalaycı, Ş. (2009). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik uygulamaları* (4. baskı). Asil Yayınevi.
- Kara, E. (2009). Dini ve psikolojik açıdan bağışlayıcılığın terapötik değeri. *The Journal of International Social Research*, 2(8), 221-229.
- Kaya, Ö. S. (2019). Kişilerarası İlişkilerde Affetme Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *İlköğretim Online*, 18(3), 1244-1259. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2019.611538>
- Kepenekçi, Y. K. ve Nayir, K. F. (2015). Örgütsel Affedicilik Ölçeğinin geliştirilmesi ve öğretmenlerin örgütsel affediciliğe ilişkin görüşleri. *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 11(3), 922-934.
- Kline, R. B. (2016). *Principles and practice of structural equation modeling* (4th ed.). Guilford Press.
- Lawler, K. A., Younger, J. W., Piferi, R. L., Billington, E., Jobe, R., Edmondson, K. ve Jones, W. H. (2003). A change of heart: Cardiovascular correlates of forgiveness in response to interpersonal conflict. *Journal of Behavioral Medicine*, 26(5), 373-393.
- Lee, K. H. (2011). The role of spiritual experience, forgiveness, and religious support on the general well-being of older adults. *Journal of Religion, Spirituality ve Aging*, 23(3), 206-223. <https://doi.org/10.1080/15528030.2011.533398>
- Lin, W. F., Mack, D., Enright, R. D., Krahn, D. ve Baskin, T. W. (2004). Effects of forgiveness therapy on anger, mood, and vulnerability to substance use among inpatient substance-dependent clients. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 72(6), Article 1114.
- McCullough, M. E. (2008). *Beyond revenge: The evolution of the forgiveness instinct*. Jossey-Bass.
- McCullough, M. E., Pargament, K. I. ve Thoresen, C. E. (2000). *The psychology of forgiveness: History, conceptual issues, and over view*. Guilford Press.

- Nietzsche, F. (2004). *Ahlakın soykütüğü üstüne [Zur genealogie der moral]* (A. İnam, Çev.). Say Yayınları. (Orijinal eserin basım yılı 1887)
- Pearce, H., Strelan, P. ve Burns, N. R. (2018) The Barriers to Forgiveness Scale: A measure of active and reactive reasons for withholding forgiveness *Personality and Individual Differences*, 134, 337-347. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.06.042>
- Raj, M. ve Wiltermuth, S. S. (2016). Barriers to forgiveness. *Social and Personality Psychology Compass*, 10, 679-690.
- Rozin, P., Lowery, L., Imada, S. ve Haidt, J. (1999). The CAD triad hypothesis: A mapping between three moral emotions (contempt, anger, disgust) and three moral codes (community, autonomy, divinity). *Journal of Personality and Social Psychology*, 76, 574-586.
- Sarıçam, H. ve Akın, A. (2013). Affedicilik Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(19), 37-46.
- Scobie, E. D. ve Scobie, G. E. W (1998). Damaging events: The perceived need for forgiveness. *Journal of the Theory of Social Behaviour*, 28, 373-401.
- Strelan, P. ve Van Prooijen, J.-W. (2016). Tough love: The behavior control justice motive facilitates forgiveness in valued relationships. *Personal Relationships*, 23(3), 536-553. <https://doi.org/10.1111/pere.12142>
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2014). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Pearson Education Limited.
- Thompson, L. Y., Snyder, C. R., Hoffman, L., Michael, S. T., Rasmussen, H. N., Billings, L. S., Heinze, L., Neufeld, J. E., Shorey, H. S., Roberts, J. C. ve Roberts, D. E. (2005). Dispositional forgiveness of self, others, and situations. *Journal of Personality*, 73(2), 313-359. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2005.00311.x>
- Toprak, H. (2013). An outlook on forgiveness in counseling process. *Sakarya University Journal of Education Faculty*, 26, 115-131.
- Toussaint, L. L., Williams, D. R., Musick, M. A. ve Everson, S. A. (2001). Forgiveness and health: Age differences in a US probability sample. *Journal of Adult Development*, 8(4), 249-257.
- Wade, N. G., Hoyt, W. T., Kidwell, J. E. M. ve Worthington, E. L. (2014). Efficacy of psychotherapeutic interventions to promote forgiveness: A meta-analysis. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 82, 154-170.
- Williamson, I., Gonzales, M. H., Fernandez, S. ve Williams, A. (2014). Forgiveness aversion: Developing a motivational state measure of perceived forgiveness risks. *Motivation and Emotion*, 38(3), 378-400. <https://doi.org/10.1007/s11031-013-9382-1>
- Witvliet, C., Ludwig, T. E. ve Vander Laan, K. L. (2001). Granting forgiveness or harboring grudges: Implications for emotion, physiology, and health. *Psychological Science*, 12(2), 117-123.